

внеском у підвищення людського потенціалу територіальної громади. Реалізації цілей та досягнення планів розвитку певної території варто задіяти всі види ресурсів, упорядкувати роботу над розробкою інтегрованої стратегії, що є прозорою, зрозумілою та актуальною для представників бізнесу, науковців, міжнародних експертів, громадських організацій, органів місцевого самоврядування. Виокремити позиції, які є перспективними та дозволити громадськості обирати, які саме проекти мають бути реалізовані.

Бібліографія

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / [Берданова О., Вакуленко В.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.

2. Мельник, А. Ф. Влада і бізнес: актуальні проблеми партнерства / А. Ф. Мельник, Г. Л. Монастирський, Т. Л. Желюк [та ін.] // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2013. – № 4. – С. 119-130.

3. Управління сучасним містом: Підручник / [за ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого]. – К.: НАДУ, 2008. – 632 с.

4. Шаров Ю.П. Стратегічне планування та реалізація політики на центральному, регіональному та місцевому рівнях: Навч. посібник / Ю.П.Шаров. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 56 с.

Інна КІРНОС

Кременчуцький національний університет ім. М.Остроградського, Україна

ВПЛИВ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ: МІКРО-, МЕЗО- ТА МАКРОРІВЕНЬ

Старіння населення – це глобальний процес, що охопив як розвинені країни, так і ті, що розвиваються. Так, в 2015 р. в світі налічувалося близько 901 млн. людей старше 60 років, що на 48 % більше, ніж у 2000 р. До 2030 р. популяція вікової категорії 60+ за прогнозами ООН виросте на 56 %, до 1,4 млрд, а до середини ХХІ століття вік кожного п'ятого жителя планети складатиме 60 років та старше [1, с.2]. Україну також торкнувся цей процес: за часткою осіб віком 60 років та старше у населенні вона замикає групу з 25 найстаріших країн світу, за часткою населення у віці вище 65 років – входить до тридцятки таких держав. Безпрецедентне явище, яке не має аналогів в історії людства, старіння глибоко впливає на всі сфери суспільного життя на всіх рівнях – мікро, мезо- та макрорівнях. Визначення наслідків старіння для держави (макрорівень), особистості

(мікрорівень) та бізнесу (мезорівень) створює теоретичне підґрунтя для пошуків шляхів адаптації стейкхолдерів до ризиків старіння.

Економічні наслідки. Перш за все, старіння населення відіб'ється на державних фінансах і дефіциті бюджету. За оцінками Глобального інституту McKinsey, темпи зростання кількості пенсіонерів у наступні 20 років складуть 2,3 % на рік, порівняно із щорічним приростом у 1 % робочої сили [2, с.38]. За прогнозами Standard & Poor's, в середньому пенсійні витрати держав виростуть до 9 % ВВП до 2050 р. при відсутності реформ [3,с.6]. Витрати на медицину будуть рости ще швидше, ніж пенсійні витрати до 2050 р. Середнє зростання витрат на охорону здоров'я складе 2,3 % за період 2015 – 2050 рр., досягнувши 6,7 % від ВВП [3, с.9]. Загальний рівень захворюваності та інвалідності населення буде зростати в міру збільшення тривалості життя. При цьому відбудеться зсув від заразних хвороб у сторону тривалих хронічних захворювань. Навіть якщо старіння населення не потребуватиме додаткових ресурсів, що спрямовуються до системи охорони здоров'я, попит на розвиток і поліпшення лікування хронічних хвороб і послуги геріатрії буде рости. Це потребує перерозподілу ресурсів і масштабних організаційних змін у сфері охорони здоров'я [4, с.589].

Основними визнаними макроекономічними ефектами старіння населення вважають: скорочення і старіння робочої сили; зниження продуктивності праці; уповільнення економічного зростання [5; 6]. Старіння населення для бізнесу має наслідки у вигляді скорочення пропозиції робочої сили, зростання середнього віку працюючих, збільшення витрат на оплату праці в зв'язку з ростом кількості працюючих, які мають обмежені фізичні можливості. За прогнозами Глобального інституту McKinsey, річний темп зростання глобальної робочої сили сповільниться з 1,4% на рік (період 1990–2010 рр.) до приблизно 1 % щорічно до 2030 р. [2, с.31]. Більша тривалість життя і скорочення інвестиційних доходів означають, що не всі люди старшого віку зможуть дозволити собі вихід на пенсію. Одночасний вихід на пенсію маси кваліфікованих працівників може призвести до втрати накопичених знань і досвіду. У зв'язку зі старінням населення очікується дефіцит кваліфікованих і талановитих кадрів в деяких секторах економіки.

Зміна вікової структури населення відкриває нові можливості для бізнесу. Зростає попит на товари і послуги для літніх, з'являється так званий «срібний ринок» – сегмент ринку для клієнтів віку 55+. Розвивається ринок геронтехнологій, зростає сфера застосування ІТ у контролі здоров'я та самостійному проживанні літніх. Прогнозується зростання попиту на споживчі товари, адаптовані для потреб літніх [7, с.79-84]. На індивідуальному рівні збільшення тривалості життя вимагає

від індивідуумів фінансової підготовленості у вигляді заощаджень та інвестицій. Збільшення кількості пенсіонерів призведе до скорочення пенсійних виплат, що потребують додаткових доходів для підтримки рівня життя. Продовження економічної активності вимагає підвищення кваліфікації та здобуття нових навичок, що призводить до підвищення попиту на послуги неформального і формального навчання, перекваліфікації. По мірі старіння змінюється поведінка споживачів та виникає попит на нові товари [8, с.60].

Соціальні наслідки. Соціальним наслідком старіння є зміна сімейних структур. У міру збільшення тривалості життя і скорочення народжуваності збільшується кількість живих поколінь в рамках однієї сім'ї, при цьому зменшується кількість родичів в межах кожного покоління. Зростає кількість сімей з одним батьком, близько 20% жінок залишаються бездітними та роблять вибір на користь роботи замість сімейних обов'язків. Дані трансформації знижують рівень сімейної підтримки та неформального догляду. В результаті підвищується попит на послуги формального догляду, що веде до збільшення державних витрат на довгостроковий догляд [9, с.16].

Україна є частиною світової економіки, і всі зазначені наслідки старіння характерні також для неї. У світлі вищевказаних наслідків старіння надзвичайно важливим питанням є підготовка та адаптація до них суспільства, домогосподарств, особистостей та бізнесу. Основним агентом змін є держава, адже саме вона має можливість реформування соціальних інститутів і ринку праці та створення стимулів, що впливають на поведінку особистості та бізнесу.

Імперативи балансування бюджету, зростання соціальних видатків та навантаження на працююче населення обумовлюють доцільність реформування державної політики у бік стимулювання зайнятості пенсіонерів. Зростання хронічних хвороб сприяють попиту на збільшення геріатричних відділень, що вимагатиме комплексної реорганізації системи охорони здоров'я. Продовження участі на ринку праці обумовлює доцільність реформування системи освіти у бік навчання протягом життя та масового навчання людей старшого віку. Напрямами адаптації бізнес-практик до наслідків старіння є зміна методів управління персоналом, управління знаннями в організаціях, пристосування робочих місць і графіків роботи до нових потреб старіючих кадрів. Від особистості нові демографічні умови вимагатимуть підвищення персональної відповідальності у сфері заощаджень, профілактики здоров'я, управління власним соціальним капіталом. Необхідною умовою успішної адаптації держави, бізнесу та особистості до наслідків старіння є узгодженість дій всіх учасників системи соціально-економічних відносин та їх продуктивне

партнерство, культурне зрушення у бік перегляду ставлення до старіння.

Бібліографія

1. World Population Ageing 2015 report / United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2015. – 164 p.
2. Dobbs R. The world at work: Jobs, pay, and skills for 3.5 billion people / Richard Dobbs, Anu Madgavkar. – McKinsey Global Institute, 2012. – 108 p.
3. Global Aging 2016: 58 Shades Of Gray / Standard & Poor's Financial Services LLC, McGraw Hill Financial, 2016. – 44 p.
4. Harper S. Economic and social implications of aging societies / Sarah Harper // Science. – 2014. – Vol. 346. – Issue 6209. – P. 587-591.
5. Bloom D. The Demographic Dividend. A New Perspective on the Economic Consequences of Population Change / D. Bloom, D. Canning. – Santa Monica, Calif.: RAND Corporation, 2003. – 125 p.
6. Bloom D. Implications of population ageing for economic growth / David E. Bloom, David Canning, and Gunther Fink // Oxford Review of Economic Policy. -2010. – Volume 26. – Number 4. – P. 583–612.
7. Kohlbacher F. The Silver Market Phenomenon. Marketing and Innovation in the Aging Society / F. Kohlbacher, C. Herstatt. – Berlin, Heidelberg : Springer-Verlag, 2011. – 463 p.
8. Dobbs R. No Ordinary Disruption: The Four Global Forces Breaking All the Trends / Richard Dobbs, James Manyika . – New York: Public Affairs, 2016. – 288 p.
9. Why aging matters / National Institute on Aging. U.S. Department of health and human services. – 2007. – Publication No 07-6134. – 26 p.

Наталія КОТИС

Тернопільський національний економічний університет, Україна

Роман ЦІЩИК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

АНАЛІЗ ЛОГІСТИЧНИХ ДЕТЕРМІНАНТ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ

Сучасна економіка характеризується особливою динамічністю і надзвичайною складністю процесів, які у ній розгортаються. Зміцнення ринкових відносин, зростання товароспоживання та підвищення споживчих вимог, накладають специфічний відбиток і на функціонування сектору домашніх господарств. Дані обставини вимагають ґрунтовного аналізу логістичних детермінант розвитку сектору домашніх господарств, а отже і визначення місця та ролі домогосподарств у логістичних